

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 5.4.2011
COM(2011) 173 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г.

1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ПОЛОЖЕНИЕТО НА РОМИТЕ: СОЦИАЛЕН И ИКОНОМИЧЕСКИ ИМПЕРАТИВ ЗА СЪЮЗА И ЗА НЕГОВИТЕ ДЪРЖАВИ-ЧЛЕНКИ

Голяма част от ромите¹ в Европа, чийто брой се предполага, че е 10—12 милиона, са изправени в своето ежедневие пред предубеждения, нетолерантност, дискриминация и социално изключване. Те са изолирани от обществото и живеят в изключително трудни социално-икономически условия. Това е недопустимо в Европейския съюз (ЕС) в началото на 21-ви век.

Стратегията на ЕС „Европа 2020“ за нов път на растеж – интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж – не позволява продължаващата икономическа и социална изолация на тази общност, която представлява най-голямото малцинство в Европа. Необходими са решителни действия, в активен диалог с ромите, както на национално равнище, така и на равнище на ЕС. Въпреки че основната отговорност за тези действия се носи от публичните органи, това продължава да е предизвикателство, като се има предвид, че социалното и икономическото интегриране на ромите е двустранен процес, който изисква промяна в нагласите в мнозинството от хората, а така също и в членовете на ромските общности².

Най-напред държавите-членки трябва да гарантират, че ромите не са подложени на дискриминация, а отношението към тях е еднакво с отношението към останалите граждани на ЕС – с еднакъв достъп до всички основни права, както са заложиени в Хартата на основните права на ЕС. Освен това са необходими действия, с които да се сложи край на омагьосания кръг на бедността, предавана от поколение на поколение. В много държави-членки ромите представляват значителна и увеличаваща се част от населението в училищна възраст и следователно от бъдещата работна сила. Ромското население е младо: 35,7% от ромите са на възраст под 15 години, в сравнение с 15,7 % за населението на ЕС като цяло. Средната възраст сред ромите е 25 години, в сравнение с 40 години в ЕС като цяло³. Голямата част от ромското население в трудовоспособна възраст не разполага с образователен ценз, необходим за намирането на добри работни места. Ето защо е от изключителна важност да се инвестира в образованието на ромските деца, за да им се даде по-късно възможност за успешен старт на трудовия пазар. В държавите-членки със значителен брой ромско население това вече има икономическо отражение. Според приблизителни изчисления в България 23 % от хората, които навлизат в трудовоспособна възраст, са роми, а в Румъния – около 21 %⁴.

Голяма част от ромите, които живеят в ЕС, са законно пребиваващи граждани на трети държави. Те споделят същите трудни житейски условия, както и ромите, които са граждани на ЕС, но същевременно са изправени пред предизвикателствата, свързани с

¹ Понятието „роми“, както и в други политически документи на Европейския парламент и Европейския съвет, се използва като общо понятие, което обхваща различни общности с повече или по-малко сходни културни характеристики, включително Sinti, Travellers, Kalé, Gens du voyage и други, независимо дали водят уседнал начин на живот. Предполага се, че около 80 % от ромите водят уседнал начин на живот (SEC(2010)400).

² COM(2010) 133, стр. 5.

³ Fundación Secretariado Gitano, *Здравето и ромската общност, анализ на ситуацията в Европа*, 2009 г. Проучването обхваща България, Чешката република, Гърция, Португалия, Румъния, Словакия и Испания.

⁴ Световна банка, *Приобщаване на ромите: икономическа възможност за България, Чешката република, Румъния и Сърбия*, септември 2010 г.

тяхното положение на мигранти, които идват от държави извън границите на ЕС. Тези предизвикателства се разглеждат в контекста на политиките на ЕС за насърчаване на интеграцията на гражданите на трети държави, като в същото време се отчитат нуждите на особено уязвимите групи⁵.

Интегрирането на ромите ще доведе не само до социални ползи, но и до икономически такива, както за ромите, така и за обществото, от което те са част. Според неотдавнашно проучване на Световната банка⁶ например, пълното интегриране на ромите на трудовия пазар би довело до икономически ползи, чиято стойност се оценява на около 0,5 млрд. EUR годишно за някои държави. По-голямото участие на ромите на трудовия пазар би довело до увеличаване на икономическата производителност, намаляване на държавните плащания за социални помощи и нарастване на приходите от подоходни данъци. Според същото проучване на Световната банка данъчните ползи от интегрирането на ромите на трудовия пазар биха били около 175 млн. EUR годишно за държава. На свой ред всички тези важни икономически и финансови последици от интегрирането на ромите могат да поощрят създаването сред широката общественост на климат, който се характеризира с по-голяма отвореност към ромите и следователно да допринесат за тяхното безпрепятствено интегриране в обществото, от което те са част.

Икономическата интеграция на ромите ще допринесе също така за социалното сближаване и ще доведе до по-добро съблюдаване на основните права, включително правата на лицата, принадлежащи към малцинства. То ще спомогне също за премахване на дискриминацията, основана на раса, цвят на кожата, етнически или социален произход или принадлежност към малцинствена група⁷.

ЕС изработи няколко предложения за държавите-членки да насърчават социалното и икономическото интегриране на ромите, като най-скорошното от тях бе неговото съобщение от април 2010 г.⁸ Държавите-членки вече са задължени по силата на Директива 2000/43/ЕО да предоставят на ромите (както и на всички останали граждани на ЕС) недискриминационен достъп до образование, трудова заетост, професионално обучение, здравни грижи, социална защита и жилище. Строгото наблюдение на прилагането на тази директива може да бъде полезен инструмент за измерване на интегрирането на ромите⁹.

Въпреки че бе постигнат известен напредък както в държавите-членки, така и на равнище ЕС¹⁰, през последните години ежедневието на повечето роми не се е променило. Според констатациите на Работната група на Комисията по въпросите на

⁵ През 2011 г. е предвидено публикуването на съобщение относно Европейски план за действие за интегриране на граждани на трети държави.

⁶ Световна банка, Приобщаване на ромите: икономическа възможност за България, Чешката република, Румъния и Сърбия, септември 2010 г.

⁷ Член 2 от Договора за Европейския съюз и член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

⁸ COM(2010)133, *Социалната и икономическата интеграция на ромите в Европа*

⁹ Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход, ОВ L 180, 19.7.2000 г.

¹⁰ COM(2010) 133, раздел 2.

ромите¹¹, все още не са въведени решителни и пропорционални мерки за справяне със социалните и икономическите проблеми на голяма част от ромското население в ЕС.

За справяне с това предизвикателство и тъй като недискриминацията сама по себе си не е достатъчен инструмент за борба със социалното изключване на ромите, Комисията призовава институциите на ЕС да подкрепят настоящата Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите. Тази рамка е средство, с което да се допълнят и засилят законодателството и политиките на ЕС за равенство, като на национално, регионално и местно равнище, но и в диалог с ромите и с тяхното активно участие, се обърне внимание на специфичните нужди на ромите по отношение на равен достъп до трудова заетост, образование, жилище и здравеопазване.

Настоящата Рамка на ЕС цели да доведе до осезаема промяна в живота на ромите. Тя представлява отговорът на ЕС на настоящото положение и не заменя основната отговорност на държавите-членки в това отношение. С тази Рамка на ЕС Европейската комисия насърчава държавите-членки, в зависимост от броя на ромското население, живеещо на тяхна територия¹² и като се отчита различната ситуация във всяка държава, да приемат или да доразвият всеобхватен подход към интегрирането на ромите и да подкрепят следните цели.

2. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ЦЕЛЕНАСОЧЕН ПОДХОД: РАМКА НА ЕС ЗА НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ

С оглед постигането на значим напредък към интегриране на ромите, сега е от ключово значение да се засилят действията и да се гарантира, че националните, регионалните и местните политики **съсредоточават своето внимание върху ромите по ясен и конкретен начин** и отговарят на нуждите на ромите с **категорични мерки** за предотвратяване и компенсиране на неизгодното положение, в което те се намират. Един целенасочен подход, в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването, който не изключва предоставянето на подкрепа за други уязвими групи или групи в неравностойно положение, съответства на принципа за недискриминация както на равнище ЕС, така и на национално равнище. Принципът за еднакво третиране не пречи на държавите-членки да поддържат и приемат конкретни мерки за предотвратяване или компенсиране на пречките, свързани с расовия или етническия произход¹³. Някои държави-членки вече успешно приложиха позитивни действия в полза на ромите, а класическите мерки за социално приобщаване не бяха достатъчен отговор на специфичните нужди на ромите¹⁴.

¹¹ Работната група на Комисията по въпросите на ромите бе създадена на 7 септември 2010 г., за да рационализира, оцени и сравни как и доколко ефективно държавите-членки използват средства на ЕС за интегриране на ромите, както и да набележи пропуски в използването на тези средства.

¹² Вж. приблизителните изчисления на Съвета на Европа на http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, които са включени в приложението към настоящото съобщение.

¹³ Директива 2000/43/ЕО на Съвета (ОВ L 180, 19.7.2000 г.).

¹⁴ Например в Обединеното кралство местните Traveller Education Support Services (TESS) (служби за подпомагане на образованието на пътуващите общности) е специално създадена служба за постигането на еднакъв достъп до образование и еднакви образователни постижения за децата от пътуващи общности и ромските деца. Друг пример е проектът „Заетост за ромите“ в България, в рамките на който се предоставя съдействие за безработните роми и подкрепа за предприемачите. Допълнителни примери могат да бъдат намерени в доклада на Комисията „Усъвършенстване на

С оглед да се осигурят ефективни политики в държавите-членки, Комисията предлага **националните стратегии за интегриране на ромите** да бъдат изработени, а там, където вече съществуват – да бъдат адаптирани с оглед на постигането на **целите на ЕС за интегриране на ромите**, които да бъдат осъществени посредством целенасочени действия и достатъчно финансиране със средства на държавите-членки, ЕС и други източници. Комисията предлага решения за справяне с настоящите препятствия пред по-ефективното използване на средствата на ЕС и поставя основите на **стабилен механизъм за мониторинг**, за да се гарантират конкретни резултати за ромите.

3. ИЗРАЗ НА СТРЕМЕЖА НА ЕС: ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЦЕЛИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ

Годишният обзор на растежа¹⁵ на Европейската комисия показва необходимостта от допълнителни усилия от страна на държавите-членки и на Съюза за осъществяването на стратегия „Европа 2020“ и за постигане на водещите цели, подкрепяни от водещите инициативи¹⁶. В редица държави-членки за постигането на напредък за изпълнение на целите на „Европа 2020“ за трудова заетост, социално приобщаване и образование ще допринесе предприемането на действия за справяне с положението на ромите по отношение на трудовата заетост, бедността и образованието.

Целите на ЕС за интегриране на ромите следва да обхванат, в съответствие с броя на ромското население, **четири ключови области: достъп до образование, трудова заетост, здравеопазване и жилище**. Тези минимални стандарти следва да се основават на общи, сравними и надеждни показатели. Постигането на тези цели е важно, за да се помогне на държавите-членки да изпълнят общите цели на стратегия „Европа 2020“.

- **Достъп до образование:** да се гарантира, че всяко ромско дете завършва поне начално училище

Постиженията в хода на обучението на ромското население са много по-ниски в сравнение с тези на останалото население, въпреки че има разлики между отделните държави-членки¹⁷.

Въпреки че началното образование е задължително във всички държави-членки, държавите-членки са длъжни да осигурят достъп до начално образование за всички деца на съответната възраст. Според най-достоверните налични данни от проучването на работната сила за 2009 г.¹⁸ средно 97,5 % от децата в ЕС завършват начално образование.

¹⁵ инструментите за социално приобщаване и недискриминация на ромите в ЕС“, 2010 г. Вж. също Европейска комисия, „Международни перспективи за мерки за позитивно действие“, 2009 г. SOM(2011) 11, Годишен обзор на растежа: напредване с изчерпателния отговор на ЕС на кризата.

¹⁶ От седемте водещи инициативи най-важните в този контекст са *Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване, Програма за нови умения и работни места и Съюз за иновации*.

¹⁷ По отношение на средното образование, въз основа на проучване от 2008 г. на Институт „Отворено общество“ (данни за седем държави-членки) се изчислява, че около 10 % от ромите посещават средно училище.

¹⁸ Проучване на работната сила, 2009 г. - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>.

Според проучвания в някои държави-членки само малка част от ромските деца завършват начално училище¹⁹. Има тенденция ромските деца да са свръхпредставени в заведения за специализирано образование и в сегрегирани училища. Необходимо е укрепване на връзките между общностите с помощта на културни/училищни посредници, духовенството, религиозни асоциации или общности и чрез активното участие на родителите на ромските деца, за израждане на по-добри межкултурни умения у преподавателите, намаляване на сегрегацията и спазване на задължението за посещаване на начално училище. Комисията планира да предприеме съвместни действия със Съвета на Европа за обучение на около 1000 посредници в рамките на две години. Тези посредници могат да информират и съветват родителите за функционирането на местната образователна система и да съдействат за гарантиране на гладкия преход на децата към всеки нов етап в училищното им обучение.

Добре известно е, че децата, които не ходят на училище, които влизат късно в училищната система или напускат училище преждевременно, по-късно са изправени пред значителни трудности – от неграмотност и проблеми, свързани с владене на езика, до чувството, че са изолирани и неподготвени за обществото. В резултат на това за тях ще бъде по-трудно да продължат образованието си, да следват в университет или да намерят добра работа. Ето защо се насърчават инициативи за програми за „втори шанс“ за младежите, напуснали училище преждевременно, включително програми, специално насочени към ромските деца. Следва също така да се предостави подкрепа за преработване на образователните програми на учителите и за разработване на нови методи за преподаване. За посещаването на училище от деца в неравностойно положение в много отношения е необходимо междусекторно сътрудничество и подходящи програми за подкрепа. Значението на борбата с неграмотността сред ромските деца и ромите ще бъде подчертано от инициативите, които Комисията стартира като принос за водещата инициатива „Нови умения и работни места“ в рамките на „Европа 2020“, а именно Групата на високо равнище за грамотност и Кампанията за ограмотяване.

Комисията публикува Съобщение за образование и грижи в ранна детска възраст²⁰, в което се изтъква, че делът на ромските деца, получаващи такова образование и грижи, е значително по-малък, макар те да се нуждаят от подкрепа в по-голяма степен. По-широкият достъп до висококачествено несегрегирано образование в ранна детска възраст може да играе ключова роля за преодоляването на неравностойното положение, в което се намират ромските деца, както става ясно от пилотни действия за приобщаване на ромите, провеждани в момента в някои държави-членки с финансова подкрепа от бюджета на ЕС²¹.

Ето защо държавите-членки трябва да гарантират, че всички ромски деца имат достъп до качествено образование и не са изложени на дискриминация или сегрегация, независимо дали водят уседнал начин на живот или не. Държавите-членки трябва да гарантират, че децата завършват поне начално образование. Те също така следва да разширят достъпа до образование и грижи в ранна детска възраст, както и да намалят броя на учениците, които преждевременно напускат

¹⁹ Институт „Отворено общество“, *International Comparative Data Set on Roma Education*, 2008 г. Данни за начално образование са налични за 6 държави-членки: България, Унгария, Латвия, Литва, Румъния и Словакия. Средното равнище за тези държави-членки е 42 %.

²⁰ COM(2011) 66.

²¹ Пилотен проект: „Добър старт: разширяване на достъпа до качествени услуги за ромските деца“.

училище в средния курс, съгласно стратегия „Европа 2020“. Ромските младежи трябва да бъдат особено насърчавани да продължават образованието си в средни и висши училища²².

- **Достъп до работа:** *да се намали разликата в трудовата заетост между ромите и останалата част от населението*

Стратегия „Европа 2020“ поставя водеща цел 75 % от населението на възраст между 20 и 64 години да бъде трудово заето (средното равнище на заетост в ЕС е 68,8 %²³). В Годишния обзор на растежа 2011 г. бе описано как държавите-членки определят в националните програми за реформа национални цели за трудова заетост, по които да се измерва напредъкът. Опитът и научните изследвания на социално-икономическото положение на ромите сочат, че е налице значителна разлика в дела на заетостта между ромите и останалата част от населението.

Световната банка установи, че делът на заетост сред ромите, особено жените, е далеч под този на мнозинството, което не е от ромски произход²⁴. В изследване, проведено от Агенцията за основните права в седем държави-членки, също бяха изтъкнати важни разлики и бе посочено, че ромите се считат в голяма степен дискриминирани в сферата на трудовата заетост²⁵.

Ето защо държавите-членки трябва да предоставят по недискриминационен начин пълен достъп за ромите до професионално обучение, до трудовия пазар и до инструменти и инициативи за самостоятелна трудова заетост. Следва да се насърчава достъпът до микрокредитиране. В държавния сектор следва да се обърне подобаващо внимание на наемането на квалифицирани роми като държавни служители. Държавните служби за заетост могат да помогнат на ромите, като предоставят персонализирани услуги и посредничество. Това може да спомогне за привличането на роми на трудовия пазар и по този начин да се увеличи делът на заетост.

- **Достъп до здравни грижи:** *да се намали разликата в здравословното състояние между ромите и останалата част от населението*

Очакваната продължителност на живота при раждане в ЕС е 76 г. за мъжете и 82 г. за жените²⁶. За ромите тези прогнози са с 10 години по-ниски²⁷. Освен това, докато

²² В този контекст следва активно да се проучи възможното използване на новаторски подходи, като достъп, основан на ИКТ, до обучение и придобиване на умения.

²³ COM(2011) 11, Приложение 3, *Проект на съвместен доклад за заетостта*. Вж. също Проучване на работната сила, 2009 г.: за 2009 г. равнището на заетост беше 62,5 % за жените и 75,8 % за мъжете.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10

²⁴ Световна банка, цитирано по-рано.

²⁵ Агенция за основните права, „Изследване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз“, доклад за основните резултати, 2009 г.

²⁶ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDPH100

²⁷ COM(2009) 567, „Солидарност в здравеопазването: намаляване на неравнопоставеността в здравеопазването в ЕС“. Вж. също Fundación Secretariado Gitano, цитирано по-горе и Sepkowitz K., „Health of the World's Roma population“, 2006 г., въз основа на положението в Чешката република, Ирландия, Словакия и България.

детската смъртност в ЕС е 4,3 на 1000 живородени деца²⁸, има данни, че този дял е далеч по-висок в ромските общности. В доклад на Програмата за развитие на ООН за пет държави бе отбелязано, че детската смъртност при ромските деца е два до шест пъти по-висока в сравнение с тази за цялото население, в зависимост от държавата. Има данни за висок ръст на детската смъртност в ромските общности в други държави²⁹.

Това несъответствие е отражение на цялостната разлика в здравословното състояние между ромите и останалата част от населението. Разликата е свързана с техните лоши условия на живот, липсата на целенасочена информационна кампания, ограничен достъп до качествени здравни услуги и излагането им на по-високи здравни рискове. В изследването на Агенцията за основните права като особен проблем за ромите бе посочена и дискриминацията от страна на здравните работници³⁰: 17 % от ромите посочиха, че през предходните 12 месеца са били подложени на дискриминация в тази сфера. Използването на превантивни грижи сред ромите е ограничено и според някои проучвания над 25 % от ромските деца не са напълно ваксинирани³¹.

Ето защо държавите-членки следва да предоставят на ромите достъп до качествени здравни услуги, особено за децата и жените, както и до превантивни грижи и социални услуги, на еднакво равнище и при еднакви условия, както за останалата част на населението. Когато това е възможно, трябва да бъдат привлечени квалифицирани роми за участие в здравни програми, насочени към техните общности.

- **Достъп до жилище и основни услуги: да се намали разликата в дела на ромите с достъп до жилище и обществени комунално-битови услуги (като водоснабдяване, електроснабдяване и газ) и този на останалото население**

Между 72 % и 100 % от домакинствата в ЕС са свързани в обществена водоснабдителна мрежа³². Ситуацията при ромите обаче е много по-тежка. Ромите често живеят в лоши жилищни условия, при които липсва адекватен достъп до комунално-битови услуги, като водоснабдяване, електроснабдяване и газ, а тези от тях, които не водят уседнал начин на живот, срещат трудности при намирането на места за лагер с достъп до вода³³. Това има отрицателно отражение върху тяхното здравословно състояние и цялостното им интегриране в обществото.

²⁸ Съотношение на броя на смъртни случаи на деца на възраст под една година през годината спрямо броя на живородените деца през тази година. Данни на Евростат, 2009 г.

²⁹ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_minfind&lang=en
UNDP, „Ромите в Централна и Източна Европа – как да се избегне капанът на зависимостта“, 2003 г. България, Румъния, Словакия, Унгария и Чешката република. Комисия за равенство и права на човека, „Неравенства, пред които са изправени циганите и пътуващите общности: обзор“, 2009 г.

³⁰ Агенция за основните права, „Изследване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз“, доклад за основните резултати, 2009 г.

³¹ Fundación Secretariado Gitano, цитирано по-горе. Вж. също University of Sheffield, *The Health Status of Gypsies and Travellers in England (Здравно състояние на циганите и пътуващите общности в Англия)*, 2004 г.

³² Данни на Евростат, 2002 г. - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/8-21032006-AP/EN/8-21032006-AP-EN.PDF

³³ Агенция за основните права, *Жилищни условия на ромите и пътуващите общности в Европейския съюз*, сравнителен доклад, 2009 г.

Ето защо държавите-членки следва да насърчават недискриминационен достъп до жилище, включително социални жилища. Действията, предприети за осигуряване на жилище, следва да бъдат част от цялостен поход, който обхваща по-специално образование, здравеопазване, социални въпроси, трудова заетост и сигурност, както и мерки за премахване на сегрегацията. Държавите-членки следва също така да отделят внимание на специфичните нужди на ромите, които не водят уседнал начин на живот (т.е. да предоставят достъп до подходящи специално определени места за лагери на ромите, които пътуват). Държавите-членки следва да предприемат активни действия чрез целенасочени програми, в които участват регионалните и местните органи.

4. НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ: ЯСЕН АНГАЖИМЕНТ НА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ ОТНОСНО ПРОВЕЖДАНАТА ПОЛИТИКА

Опирайки се на опита на държавите-членки, в това число и тези от тях, които участват в инициативата „Десетилетие на ромското включване“³⁴, Комисията призовава държавите-членки да приведат своите национални стратегии за интегриране на ромите в съответствие с целенасочения подход, изложен по-горе, и да удължат периода на планиране до 2020 г. Държавите-членки, които все още нямат национални стратегии за ромите, са призовани да определят подобни цели в съответствие с броя на ромското население, което живее на тяхна територия³⁵ и като се отчитат различните ситуации във всяка държава и специфичните особености на това население.

Националните стратегии на държавите-членки трябва да следват целенасочен подход, който, в съответствие с **общите основни принципи за приобщаване на ромите**³⁶, активно ще допринася за социалното интегриране на ромите в обществото и за премахване на сегрегацията там, където тя съществува. Те следва да се вменят в по-общата рамка на стратегията „Европа 2020“, като допринасят за постигането на нейните цели, и следователно трябва да **бъдат в съответствие с националните програми за реформа**.

³⁴ Международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005—2015 г.“, в която участват правителства, международни партньорски организации и гражданското общество, е насочена към ускоряване на напредъка към приобщаване на ромите и към извършването на преглед на този напредък по прозрачен и измерим начин. Понастоящем в инициативата участват дванадесет държави – България, Чешката република, Унгария, Румъния, Словакия, Испания, Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, бившата югославска република Македония, Черна гора и Сърбия. Словения има статут на наблюдател. Международните партньорски организации в инициативата са Световната банка, Институт „Отворено общество, Програмата на ООН за развитие, Съветът на Европа, Банката за развитие на Съвета на Европа, ОИСП, Европейският ромски информационен офис (ERIO), Европейският форум на ромите и пътуващите общности (ERTF), Европейският център за правата на ромите (ERRC), Програма на ООН за населените места (UN-HABITAT), ВКБООН и УНИЦЕФ.

³⁵ Вж. приблизителните изчисления на Съвета на Европа на http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_EN.asp, които са включени в приложението към настоящото съобщение.

³⁶ Десетте общи основни принципа за приобщаване на ромите бяха представени на първата среща на Платформата на 24 април 2009 г. Те бяха приложени към заключенията на Съвета от 8 юни 2009 г. и включват 1) конструктивни, прагматични и недискриминационни политики, 2) ясно определена, но не изключителна насоченост, 3) межкултурен подход, 4) приобщаване към мнозинството, 5) осъзнаване на измерението за равенство между половете, 6) трансфер на основани на фактите политики, 7) използване на инструменти на ЕС, 8) участие на регионалните и местните власти, 9) участие на гражданското общество, 10) активно участие на ромите.

При разработването на национални стратегии за интегриране на ромите държавите-членки трябва да отчитат следните подходи:

- да се определят постижими **национални цели за интегриране на ромите** за намаляване на разликите с останалата част от населението. Тези цели следва да обхванат най-малко четирите цели на ЕС за интегриране на ромите, свързани с достъп до образование, трудова заетост и жилище.
- да се идентифицират, когато е необходимо, онези **микро-региони в неблагоприятно положение или сегрегирани квартали**, в които общностите са най-бедни, като се използват вече наличните социално-икономически и териториални показатели (т.е. много ниско образователно равнище, дългосрочна безработица и т.н.).
- да се предвиждат **достатъчни средства от националните бюджети**, които да бъдат допълнени, при необходимост, от международно финансиране или финансиране от ЕС.
- да бъдат включени **стабилни методи за наблюдение**, с които да се оценява отражението от действията за приобщаване на ромите, както и механизъм за преразглеждане, чрез който да се адаптира стратегията.
- стратегиите да бъдат изработени, прилагани и наблюдавани в **тясно сътрудничество и непрестанен диалог с ромското гражданско общество, регионалните и местните органи**.
- да се определи **национално звено за контакт във връзка с националната стратегия за интегриране на ромите** в рамките на органа, натоварен да координира разработването и прилагането на стратегията или, когато това е уместно, да се разчита на подходящите съществуващи административни структури.

От държавите-членки се изисква да изработят или да преработят своите национални стратегии за интегриране на ромите и да ги представят на Комисията до декември 2011 г. През пролетта на 2012 г., преди провеждането на годишната среща на Платформата за приобщаване на ромите, Комисията ще направи оценка на тези национални стратегии и ще докладва на Европейския парламент и на Съвета относно напредъка.

5. ПОСТИГАНЕ НА КОНКРЕТНИ РЕЗУЛТАТИ ЗА РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Прилагането и успехът на националните стратегии за интегриране на ромите ще зависят в значителна степен от ефективното отпускане на достатъчно национални средства. Със сигурност положението на ромите няма да бъде подоброено само с финансови средства на ЕС, но Комисията припомня, че понастоящем е програмирано **финансиране от ЕС на стойност до 26,5 млрд. EUR** за подкрепа на усилията на

държавите-членки в сферата на социалното приобщаване, включително за съдействие на усилията за подпомагане на ромите³⁷.

През април 2010 г. Комисията³⁸ призова държавите-членки да осигурят достъп за ромите до съществуващите финансови инструменти на ЕС, особено структурните фондове и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. През юни 2010 г. Съветът подкрепи този подход³⁹. Въпреки това, понастоящем повечето държави-членки не използват в достатъчна степен наличните средства от ЕС за справяне с нуждите на ромите.

Постигане на напредък в рамките на настоящия програмен период (2007—2013 г.)

- За да се преодолеят слабостите в разработването на подходящи стратегии и на ефективни мерки за прилагането им там, където такива стратегии съществуват, държавите-членки са приканени да изменят своите оперативни програми, съ-финансирани от структурните фондове и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, за да предоставят по-добра подкрепа за проекти, насочени към ромите, и за да ги приведат в съответствие със своите национални стратегии за интегриране на ромите.
- Комисията ще разгледа заедно с държавите-членки промените в техните оперативни програми с цел да се отдели внимание на нови нужди, да се опрости предоставянето и да се ускори осъществяването на приоритети, включително използването на интегрирания подход в сектора на жилищното строителство, предвиден в измененния регламент за Европейския фонд за регионално развитие⁴⁰. Комисията ще разглежда в кратки срокове искания за промени в програмите, които са свързани с националните стратегии за интегриране на ромите.
- На разположение на държавите-членки има значителни суми техническа помощ на ЕС (4 % от всички структурни фондове), от които държавите-членки средно са използвали едва 31 % от планираните за тях средства до края на 2009 г. Тези суми ще бъдат загубени, ако не бъдат използвани. Следователно, при замисъла на своите национални стратегии за интегриране на ромите, държавите-членки следва да използват в по-голяма степен техническата помощ на ЕС⁴¹, за да подобрят своя капацитет за управление,

³⁷ В рамките на Европейския социален фонд за периода 2007—2013 г. са отпуснати средства на стойност 9,6 млрд. EUR за мерки, насочени към социално-икономическо приобщаване на хора в неблагоприятно положение, сред тях и ромите, а 172 млн. EUR са специално отделени за действия, насочени към интегрирането на ромите. По Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) над 16,8 млрд. EUR са планирани за социална инфраструктура. COM(2010) 133.

³⁸ ³⁹ Заключение на Съвета, 7 юни 2010 г., 10058/10+COR 1.

⁴⁰ Регламент № 437/2010 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 132, 29.5.2010 г.). На 9 февруари 2011 г. Комисията издаде упътване относно осъществяването на интегрирани интервенции в сектора на жилищното строителство в полза на маргинализирани общности по Европейския фонд за регионално развитие, одобрено от Комитета за координиране на фондовете.

⁴¹ В COM(2010)110, *Политика на сближаване: Стратегически доклад за 2010 г. относно изпълнението на програмите за периода 2007—2013 г.* и SEC(2010) 360, се докладва че държавите-членки са използвали средно едва 31 % от своите средства в подкрепа на подготовката, осъществяването и наблюдението на политиката за сближаване.

наблюдение и оценка по отношение и на проекти, насочени към ромите. Този инструмент би могъл да бъде използван от държавите-членки за получаване на експертен опит от регионални, национални и международни организации в подготовката, осъществяването и наблюдението на интервенциите.

- За да преодолеят трудностите, свързани с капацитета, като например липсата на ноу-хау и административен капацитет в управляващите органи, и трудностите за комбиниране на средства в подкрепа на интегрирани проекти, Комисията приканва държавите-членки да обмислят варианти за предоставяне на управлението и осъществяването на части от техните програми на посреднически органи, като международни организации, органи за регионално развитие, църкви или религиозни организации или общности, както и неправителствени организации, които имат доказан опит по въпросите на интегриране на ромите и познават участниците на място⁴². В този контекст полезен инструмент би могла да бъде мрежата на Европейския икономически и социален комитет⁴³.
- Държавите-членки следва също така да разгледат възможността да използват Европейския механизъм за микрофинансиране⁴⁴, за който за периода 2010—2013 г. е налично финансиране на стойност общо 100 млн. EUR. Според прогнозите на Комисията тази сума може да бъде допълнена до над 500 млн. EUR в микрокредити през следващите осем години. Ромските общности са една от целевите групи на този инструмент⁴⁵. Предоставянето на ромските общности на възможността да започнат автономна плодотворна дейност може да мотивира хората за работа, да намали зависимостта от социални помощи и да вдъхнови бъдещите поколения.
- При замисъла и осъществяването на своите национални стратегии за интегриране на ромите, държавите-членки са поощрени да използват Европейската инициатива в областта на социалните иновации, която Комисията възнамерява да стартира през 2011 г., както е посочено във водещата инициатива „Европейска платформа срещу бедността и социалното изключване“. Този подход, основан на иновациите, може да допринесе за по-добра ефективност на политиките за социално приобщаване.

... и след 2013 г.

Тъй като националните стратегии за интегриране на ромите следва да обхващат периода 2011—2020 г., от особена важност е оптималното използване на средствата,

⁴² В съответствие с Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета, членове 42 и 43, отнасящи се до глобалните субсидии (ОВ L 210, 31.7.2006 г.)

⁴³ Европейският икономически и социален комитет разполага с мрежа от национални звена за контакт в организираното гражданско общество посредством националните икономически и социални комитети и сходни организации.

⁴⁴ Решение № 283/2010/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 Март 2010 г.

⁴⁵ Комисията например вече предоставя подкрепа за Kútprogram – маломашабен пилотен проект, насочен към ромската общност в Унгария, по който се предоставят сравнително малки микрокредити.

които ще бъдат предоставени по новата многогодишна финансова рамка. Многогодишната финансова рамка ще определи начина, по който бъдещият бюджет на ЕС ще подкрепя постигането на целите на „Европа 2020“.

Още при самото създаване на стратегия „Европа 2020“ в нея се отчита положението на ромското население⁴⁶. В съответните финансови инструменти на ЕС, по-специално във фондовете на политиката за сближаване, ще бъдат включени действия в подкрепа на интегрирането на ромите. При подготовката на своите предложения за бъдещата регулаторна рамка за политиката на сближаване, въз основа на насоките, включени в прегледа на бюджета⁴⁷ и в заключенията в Петия доклад за сближаването, Комисията ще се стреми да разгледа настоящите възможни пречки пред ефективното използване на средствата от фондовете на политиката за сближаване в подкрепа на интегрирането на ромите.

Ще бъде важно да се гарантира, че инвестиционните приоритети на различните фондове, които могат да бъдат използвани в сферата на социалното приобщаване и борбата срещу бедността, подкрепят осъществяването на националните програми за реформа и националните стратегии за интегриране на ромите. Те също така следва да установяват необходимите предусловия за ефективна и насочена към резултати подкрепа, включително чрез по-добра оценка. Освен това ще бъде разгледана възможността за използване на положителни стимули за отстраняване с неравенствата. Същевременно сред основните елементи, които Комисията ще отчита при подготовката на бъдещи предложения, ще бъде опростяването на процедурите в полза на участниците на програмите. Това е от особено значение за проектите, които разглеждат нуждите на ромите.

6. НАСЪРЧАВАНЕ НА ИНТЕГРИРАНЕТО НА РОМИТЕ ОТВЪД ГРАНИЦИТЕ НА ЕС: ОСОБЕНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА ДЪРЖАВИТЕ, УЧАСТВАЩИ В ПРОЦЕСА НА РАЗШИРЯВАНЕ НА ЕС

В Стратегията за разширяване на Комисията⁴⁸ бе изтъкнато проблематичното положение на много роми в Западните Балкани и в Турция. Съветът на Европа изчислява техния брой на 3,8 млн. души.

Ромите в държавите, които участват в процеса на разширяване, са изправени пред същите, ако не и пред по-големи трудности като в много държави-членки на ЕС: социално изключване, сегрегация и маргинализация, водещи до липса на образование, хроническа безработица, ограничен достъп до здравни грижи, жилище и основни услуги, както и повсеместна бедност. Освен това, в резултат на войните на Балканите много ромски семейства бяха принудени да напуснат домовете си и да се преместят в други държави в региона или в Западна Европа. В Турция ромските групи се

⁴⁶ Интегрираните насоки за политиките в областта на икономиката и заетостта (№ 10) изрично споменават ромите. Освен това във водещата инициатива „Платформа срещу бедността и социалното изключване“ се посочват начините, по които да се работи за интегриране на ромите в рамките на цялостната политика за борба с бедността и социалното изключване. Други насоки за политиките в областта на заетостта поощряват пригодността за трудова заетост по начин, който спомага за социално-икономическото интегриране на ромите.

⁴⁷ COM(2010) 700, *Преглед на бюджета на ЕС*.

⁴⁸ COM(2010) 660, *Стратегия за разширяване и основни предизвикателства през периода 2010—2011 г.*

различават помежду си, но голяма част от ромите са изправени пред социално изключване в много отношения.

Поуките от предишни присъединявания на държави към ЕС сочат, че поощряването на интеграцията на ромите изисква засилен политически ангажимент за приобщаване на ромите, отпускане на подходящи средства от националните бюджети, по-добро координиране със съответните донори и системна оценка и засилено наблюдение. Целите на ЕС за интегриране на ромите са приложими в еднаква сила и за тези държави. Техните национални програми за интегриране на ромите и планове за действие (в по-голямата си част разработени в рамките на инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005—2015“) трябва да бъдат преразгледани с оглед на тези цели. Турция все още не е приела национална рамка относно приобщаването на ромите.

Комисията е решена да подпомага усилията на регионално и на национално равнище на тези държави за подобряване на социалното и икономическото приобщаване на ромите посредством:

- по-добро предоставяне на подкрепа по Инструмента за предприсъединителна помощ за стратегическо и насочено към резултати програмиране, национално или с участие на няколко бенефициери, с акцент върху секторен подход към социалното развитие. Понастоящем Комисията осъществява или планира проекти на обща стойност от над 50 млн. EUR, като ползите от тях частично или изцяло могат да бъдат насочени към ромските общности.
- засилване на участието на гражданското общество чрез насърчаване на институционализиран диалог с представители на ромите за засилване на тяхното участие и поемането на отговорност при формулирането, осъществяването и наблюдението на политики на регионално, национално и местно равнище.
- следене отблизо на напредъка, постигнат от всяка държава по отношение на икономическото и социалното положение на ромите и ежегодно представяне на заключения на Комисията в докладите за напредъка в рамките на процеса на разширяване.

7. ОПРАВОВОЩАВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО: ЗАСИЛЕНА РОЛЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА ПЛАТФОРМА ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМИТЕ

Европейската платформа за приобщаване на ромите⁴⁹ е ценен форум, в рамките на който да се провеждат дебати и да се предприемат съгласувани действия от всички заинтересовани страни: институциите на ЕС, националните правителства, международни организации, представители на академичните среди и на ромското гражданско общество. Платформата имаше особено голям принос за по-голямото внимание в европейските и националните политики към нуждите на ромите.

⁴⁹ Първата среща на Платформата се проведе през 2009 г. след заключенията на Съвета по общи въпроси от 8 декември 2008 г., в които Комисията бе призована да организира обмен на добри практики и опит между държавите-членки в областта на приобщаването на ромите, да оказва подкрепа чрез анализи и да стимулира сътрудничеството между всички заинтересувани от въпросите на ромите страни, включително представителните ромски организации, в рамките на интегрирана европейска платформа. Заключение на Съвета по общи въпроси 15976/1/08, Преработка 1.

Комисията се ангажира да бъде по-активна в рамките на Платформата и да засилва нейната роля, като се опира на минал опит и като осигурява връзка на нейната работа с четирите приоритетни области на националните стратегии за интегриране на ромите.

Благодарение на Платформата заинтересованите страни, особено представителите на ромските общности, следва да имат възможност да участват в Европейската рамка за национални стратегии за интегрирането на ромите. Така подсилената Платформа може да съдейства на държавите-членки в намирането на подходящи отговори на политиката посредством обмен на добри практики и обсъждане на подходи, използвани от международни организации с опит при насърчаване на приобщаването на ромите. Платформата също така, чрез гласа на ромското гражданско общество, ще бъде източник на обратна информация за Комисията относно резултатите от националните усилия на място.

8. ИЗМЕРВАНЕ НА НАПРЕДЪКА: ВЪВЕЖДАНЕ НА СТАБИЛНА СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Понастоящем достъпът до точни, подробни и пълни данни за положението на ромите в държавите-членки е труден, така както е трудно да се идентифицират конкретните мерки, въведени с цел борба срещу изключването и дискриминацията на ромите. Не е възможно да се оцени дали подобни мерки са постигнали очакваните резултати. Следователно събирането на надеждни данни е от особено значение.

Ето защо е необходимо въвеждането на **стабилен механизъм за наблюдение** с ясни показатели, който да гарантира, че конкретните резултати се измерват, че средствата, отпуснати за интегриране на ромите, достигат крайните бенефициери, че има напредък към постигане на целите на ЕС за интегриране на ромите и че националните стратегии за интегриране на ромите се осъществяват.

Комисията ежегодно ще докладва на Европейския парламент и на Съвета, относно напредъка при интегрирането на ромското население в държавите-членки и относно постигнатите резултати.

В своите доклади Комисията ще се опира на пилотния проект за проучване на ромските домакинства, осъществен от Програмата за развитие на ООН в сътрудничество по-специално със Световната банка и с Агенцията за основните права⁵⁰. Комисията приканва Агенцията за основните права да разшири това проучване, което да обхване ромите във всички държави-членки, и да го провежда редовно с цел да се измерва напредъкът на място. Агенцията за основните права, като работи заедно с други компетентни органи, например Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд, ще събира данни за ромите по отношение на достъпа до заетост, образование, здравеопазване и жилище. Данни ще бъдат събирани и в рамките на конкретни научни изследвания, финансирани по Програмата за социално-икономически и хуманитарни науки на Седмата рамкова програма. При този процес Комисията, Агенцията за основните права и другите органи на Съюза, в съответствие с

⁵⁰ Проучване на Програмата за развитие на ООН, съ-финансирано от ГД „Регионално развитие“ и разработено в сътрудничество с ГД „Регионално развитие“, Агенцията за основните права, Световната банка и Институт „Отворено общество“ (пролетта на 2011 г. — резултати през есента): Проучването обхваща 11 държави-членки (България, Чешката република, Гърция, Унгария, Полша, Румъния, Словакия, Франция, Италия, Испания и Португалия).

член 4, параграф 2 от ДЕС, ще зачитат националната идентичност на държавите-членки, присъща на техните основни политически и конституционни структури, включително по отношение на местното и регионалното самоуправление.

Комисията също така ще отчита текущата работа в рамките на отворения метод на координация в сферата на социалните политики, както и приноса на други държави-членки, основан на техните собствени системи за наблюдение на интегрирането на ромите. Задълбоченото наблюдение на прилагането на националните стратегии за интегриране на ромите от страна на държавите-членки и на заинтересованите страни е добър метод за увеличаване на прозрачността и отчетността с цел да се гарантират най-ефективни резултати от интегрирането на ромите.

Националните програми за реформа, заедно с процеса на наблюдение и партньорски проверки в рамките на стратегия „Европа 2020“, следва да бъдат допълнителен източник на информация за оценка на напредъка и за предоставяне на насоки за държавите-членки.

За получаването на полезни данни в дългосрочен план Комисията също така ще засили сътрудничеството между националните статистически служби и Евростат, за да бъде в състояние като първа стъпка да определи методи за разработване на карта на най-малко развитите микро-региони в ЕС, където живеят най-маргинализираните групи, и по-специално ромите. Този териториален подход към събирането на данни е от пряко значение за справянето с бедността и изключването на ромите. Освен това Агенцията за основните права следва да работи с държавите-членки за разработването на методи за наблюдение, които да позволят сравнителен анализ на положението на ромите в Европа.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ: 10 ГОДИНИ, ПРЕЗ КОИТО ДА ПОСТИГНЕМ ПРОМЯНА

Настоящата Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите е възможност да се обединят усилията на всички равнища (ЕС, национално, регионално) и на всички заинтересовани страни, включително на ромите, за да се заемем с едно от най-сериозните социални предизвикателства в Европа: да сложим край на изключването на ромите. Тя допълва съществуващото законодателство и политики на ЕС в сферата на борбата с дискриминацията, основните права, свободното движение на хора и правата на детето⁵¹. Рамката определя целите на равнище ЕС за интегриране на ромите, които следва да бъдат постигнати на национално, регионално и местно равнище. Тези амбициозни цели могат да бъдат постигнати единствено ако е налице ясен ангажимент на държавите-членки и на националните, регионалните и местните органи, заедно с участието на ромските организации на гражданското общество.

Комисията приканва Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите да подкрепят Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите. През последното десетилетие институциите на ЕС отправяха редовни призови към държавите-членки и страните кандидатки за подобряване на социалното и икономическото интегриране на ромите. Сега е моментът добрите намерения да се превърнат в конкретни действия.

⁵¹ COM(2011) 60, *Програма на ЕС за правата на детето*.

Приложение — Таблица въз основа на данни от Съвета на Европа (http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_en.asp)

Данни от документ, подготвен от Отдела на Съвета на Европа за ромите и пътуващите общности							
Европейски държави (Държави-членки на ЕС)	Общо население на държавата (юли 2009 г.)	Официален брой (последно преброяване)	Приблизителна оценка - минимум	Приблизителна оценка - максимум	Приблизителна оценка - средно	% от общото население (въз основа на средната приблизителна оценка)	Данни, актуализирани на
<i>Австрия</i>	8.205.533	няма данни	20.000	30.000	25.000	0,30%	14/09/2010
<i>Белгия</i>	10.414.336	няма данни	20.000	40.000	30.000	0,29%	14/09/2010
<i>България</i>	7.262.675	370 908 (2001)	700.000	800.000	750.000	10,33%	14/09/2010
<i>Кипър</i>	792.604	560 (1960)	1.000	1.500	1.250	0,16%	3/08/2009
<i>Чешка република</i>	10.220.911	11 718 (2001)	150.000	250.000	200.000	1,96%	14/09/2010
<i>Дания</i>	5.484.723	няма данни	1.000	10.000	5.500	0,10%	3/08/2009
<i>Естония</i>	1.307.605	584 (2009)	1.000	1.500	1.250	0,10%	3/08/2009
<i>Финландия</i>	5.244.749	няма данни	10.000	12.000	11.000	0,21%	3/08/2009
<i>Франция</i>	64.057.790	няма данни	300.000	500.000	400.000	0,62%	14/09/2010
<i>Германия</i>	82.400.996	няма данни	70.000	140.000	105.000	0,13%	14/09/2010
<i>Гърция</i>	10.722.816	няма данни	180.000	350.000	265.000	2,47%	14/09/2010
<i>Унгария</i>	9.930.915	190 046 (2001)	400.000	1.000.000	700.000	7,05%	14/09/2010

<i>Ирландия</i>	4.156.119	22 435 (2006)	32.000	43.000	37.500	0,90%	14/09/2010
<i>Италия</i>	59.619.290	няма данни	110.000	170.000	140.000	0,23%	14/09/2010
<i>Латвия</i>	2.245.423	8 205 (2000)	13.000	16.000	14.500	0,65%	3/08/2009
<i>Литва</i>	3.565.205	2 571 (2001)	2.000	4.000	3.000	0,08%	3/08/2009
<i>Люксембург</i>	486.006	няма данни	100	500	300	0,06%	3/08/2009
<i>Малта</i>	403.532	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
<i>Нидерландия</i>	16.645.313	няма данни	32.000	48.000	40.000	0,24%	14/09/2010
<i>Полша</i>	38.500.696	12 731(2002)	15.000	60.000	37.500	0,10%	14/09/2010
<i>Португалия</i>	10.676.910	няма данни	40.000	70.000	55.000	0,52%	14/09/2010
<i>Румъния</i>	22.246.862	535 140 (2002)	1.200.000	2.500.000	1.850.000	8,32%	14/09/2010
<i>Словашка република</i>	5.455.407	89 920 (2001)	400.000	600.000	500.000	9,17%	14/09/2010
<i>Словения</i>	2.007.711	3 246 (2002)	7.000	10.000	8.500	0,42%	3/08/2009
<i>Испания</i>	46.157.822	няма данни	650.000	800.000	725.000	1,57%	14/09/2010
<i>Швеция</i>	9.276.509	няма данни	35.000	50.000	42.500	0,46%	14/09/2010
<i>Обединено кралство</i>	60.943.912	няма данни	150.000	300.000	225.000	0,37%	14/09/2010
Общо в ЕС					6.172.800	1,73%	
(Държави извън ЕС)							

Албания	3.619.778	1261 (2001)	80.000	150.000	115.000	3,18%	14/09/2010
Андора	72.413	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
Армения	2.968.586	няма данни	2.000	2.000	2.000	0,07%	3/08/2009
Азербайджан	8.177.717	няма данни	2.000	2.000	2.000	0,02%	3/08/2009
Беларус	9.685.768	няма данни	10.000	70.000	40.000	0,41%	14/09/2010
Босна и Херцеговина	4.590.310	8 864 (1991)	40.000	60.000	50.000	1,09%	14/09/2010
Хърватия	4.491.543	9 463 (2001)	30.000	40.000	35.000	0,78%	14/09/2010
Грузия	4.630.841	1 744 (1989)	2.000	2.500	2.250	0,05%	3/08/2009
Исландия	304.367	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
Косово*	2.542.711	45 745 (1991)	25.000	50.000	37.500	1,47%	14/09/2010
Лихтенщайн	34.498	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
бивша югославска република Македония	2.061.315	53 879 (2002)	135.500	260.000	197.750	9,59%	14/09/2010
Молдова	4.324.450	12 280 (2004)	15.000	200.000	107.500	2,49%	14/09/2010
Монако	32.796	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
Черна гора	678.177	2 826 (2003)	15.000	25.000	20.000	2,95%	14/09/2010
Норвегия	4.644.457	няма данни	4.500	15.700	10.100	0,22%	3/08/2009
Руска федерация	140.702.094	182 617 (2002)	450.000	1.200.000	825.000	0,59%	14/09/2010

<i>Сан Марино</i>	29.973	няма данни	0	0	0	0,00%	3/08/2009
<i>Сърбия (без Косово)</i>	7.334.935	108 193 (2002)	400.000	800.000	600.000	8,18%	14/09/2010
<i>Швейцария</i>	7.581.520	няма данни	25.000	35.000	30.000	0,40%	14/09/2010
<i>Турция</i>	71.892.807	4 656 (1945)	500.000	5.000.000	2.750.000	3,83%	14/09/2010
<i>Украйна</i>	45.994.287	47 917 (2001)	120.000	400.000	260.000	0,57%	14/09/2010
Общо държави извън ЕС					5.084.100	1,63%	
Общо в Европа					11.256.900		

*съгласно Резолюция 1244/99 на Съвета за сигурност на ООН